

Inserati se sprejemajo in veljajo
tristopna vrsta:

3 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " " 2 "
15 " " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo
administracija) in ekspedicija na
Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:
Za celo leto . . . 8 gl. 40 "
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljanje
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Bregu hišna
št. 190.

Izhaja potrikrat na teden in sicer
v torek, četrtek in soboto.

Vzhodno vprašanje v dunajskem držav- nem zboru.

Državni zbor na Dunaju razpravlja vzhodno vprašanje. Govorniki liberalne večine, ki so dozdaj govorili, so razun Plenerja pokazali, da nimajo razuma, kako bi se v tem važnem vprašanju varovala čast in korist državnica. Za velike sklepe in čine je treba velikih mož, toda ustavoverna stranka jih nima; nezmožnost in nedoslednost se vidi pri vseh njenih izjavah. V Brnu je Giskra govoril za aneksijo, velikansko aneksijo turških pokrajin noter do grškega morja, govoril je celo za vtelesenje Macedonije v Avstro-Ogersko, in v državnem zboru se je kar naenkrat izrekel zoper vsako intervencijo. Ali so si sami to zmislili, ali jim je kedo v uho zašepetal, oni nečejo nobene intervencije: to je vsa njihova modrost, da nečejo nič vedeti ne o Turku, ne o Srbu; najrajše bi vedeli, ko bi ne enega, ne drugega na svetu ne bilo. Tako lepo se je prej vladalo v Cisli in Transli, z umetno večino se je hodilo ne dnevni red čez želje in pritožbe Slovanov. Toda zdaj jih obhaja nekov slut, da so „die schönen Tage von Aranjuez vorüber“. Svetovna zgodovina vrši svoje čine, ona kliče Slovane na dan; ti ljudje pa nečejo verjeti, kar tako neradi verjamejo, „za nas“ pravijo „za nas ni orientalnega vprašanja, mi ne poznamo ne Srbov, ne Bulgarov, naši Slovani so naši, ti nam ne uidejo, drugih nečemo, drugi za nas ne eksistirajo; Turek naj ima, kar je imel, in Rus naj molči, Srbi naj se vdajo, pa bo, kakor je poprej bilo.“ Ko bi le hotelo tako biti, ko bi le želje kaj veljale; toda svetovna zgodovina ne hodi prašat ne na Dunaj, ne v Pešto, kaj ima storiti;

ona neče okamneti nekterim ljudem na ljubo. Tako velika je zaslepljenost teh ljudi, da ne vidijo, kar ves svet vidi, da ne slišijo, kar ves svet le preglasno sliši in kar vrabci na strehah čivkajo, namreč da Jugoslovani nečejo več pod turškim jarmom zdihovati, da olikani svet neče dalje turških krutnosti gledati. Kdo ne bi priznal, da ima Rusija jako močno, skoro nepremagljivo stanje, ker jej stoji na strani Nemčija, Italija, in če treba, celo severna Amerika: in vendar so nekteri ljudje tako slepi, da proti Rusiji ščujejo, da bi radi zapletli našo državo v nasprotje, v boj zoper Rusijo. Rusija želi, da naj jej Avstrija pomaga posredovati in mir storiti v vstaških deželah; vstavoverci in Madjari pa tega nečejo, oni hočejo nevtriliteto; in kaj pomeni ta nevtriliteta? Nič drugega, ko strašilo Rusije, in ta sama nevtriliteta je v stanu rusko-avstrijsko prijaznost za vselej izpodkopati.

Tisti tedaj, ki svetujejo, naj se Avstrija Rusiji vstavi, so slabi rodoljubi, kajti oni hočejo ali vsaj nevede delajo na pogin Avstrije. Mi ne vemo, kaj bodo sklenili višji krogi. Ako pa Bog Avstrijo ljubi, in ako je še ni zapustila tista sreča, ki je postala v pregovor, potem merodajni krogi ne bodo storili, kar jim ta stranka svetuje, ampak kar jim bo povedala zdrava pamet, pogled na okolnosti, in tek nevstavljlive zgodovine sveta.

Izmed stranke nasprotne so dozdaj govorili grof Hohenwart, dr. Vošnjak in Fanderlik, ki so v izvrstnih svojih govorih povdarjali pravo stališče in korist monarhije avstrijske in ustavovercem pravili jako grenke resnice. Zarad pomanjkanja prostora posnamemo iz njihovih govorov le glavnejše oddelke:

Grof Hohenwart: „Način, kako je večina te zbornice s svojo interpelacijo o nav-

zočem vprašanju začetek storila, moram globoko obžalovati. Od kar Avstrija obstoji, govori se o kulturnej misiji, katero imamo izpolniti na vzhodu, prepričanje je občno prodrlo, da ne le naša trgovina in industrija nahajajo svoje glavno polje v vzhodu, temuč tudi mir in red naših južnih dežel in monarhije sta najbolj zagotovljena po razmerah v sosednjih turških deželah. Od nekdanj je veljala najtrdnjša vera v avstrijskej politiki, da nemamo na nobenej točki na zemlji svojega vpliva tako previdno varovati, kakor ravno v orientu, in zdaj, ko se z velikanskimi koraki bliža trenutek, kateri je bil vže več desetletij predvideti, da bi namreč izpolnila se ta kulturna misija, zdaj ko pustošeča vojska v onih deželah vse, kar je, v nevarnost pogina deva, in za nas opasnost preti, da z osnovanjem novih oblik drugi interesi nego avstrijski na površje priti morejo — kaj je, kaj zahteva v tem važnem trenutku interpelacija stranke večine? Polno pasivnost, mir za vsako ceno. (Ugovarjanje na levi.)

„Mi naj bi pozabili, kar so naši največji vladarji, naši prvi državniki zvesto pred očmi imeli, pozabili naj bi mi nalogo, katero nam naklada zgodovina in zemljepisna lega? Pozabili naj bi dejanja princa Evgena, Lavdona, in naj bi križem roke držče pričakovali, kakove nove državne oblike se bodo vzdignile iz razvalin turške vladine, in ali se nam bode dovolilo tam svetovanja vdeležiti se, kjer se nismo vdeležili delovanja? Naj se navdušuje kdor koli hoče za tako politiko, katera misli, da država ni še dovolj izgubila z izgubo v Italiji in Nemčiji, ter da mora še svoje položje v orientu žrtvovati, za politiko, ki jej ponuja, naj se iz proste volje odreče svojega mesta kot velevlast in naj se poniža do po-

Znanje in dejanje.

„Učili ste nas ne le z besedo, ampak tudi z dejanjem.

Kar ste nam velévali, ste tudi sami spolnovali.“

Kedar je odšel bil Nečasnik iz Ljubljane, poklonili smo se učitelju ravnatelju nasledniku, in isti govornik starosta, kateri je poprej tolikrat preslavljaval Nečasnik, v ogovoru razodene tudi veselico, da odslej na gimnaziji ljubljanski gojila se bode čista veda (die reine Wissenschaft). — Kaj je to, vzdihnem pričujoč sam pri sebi, mar se doslej ni? — Tedaj nisem razumel še, kaj če to biti; sedaj — 12 let poznej — razumem in z menoj vred čutijo mnogi drugi to le prebridko.

Kaka veda pa se je gojila za Nečasnik in kako? — „Učili ste nas ne le z besedo, ampak tudi z dejanjem. Kar ste nam velevali,

ste tudi sami spolnovali“ — spričujejo mu učenci slovenski.

Longum est iter per praecepta, breve ac efficax per exempla t. j. Dolga je pot po naukih, kratka in zdatna po zgledih, veli modrijan poganski (Seneca). — Verba movent, exempla trahunt t. j. Beseda gine, zgled prešine, kaže stari pregovor. — Nauk v šoli, da se lože prime, pojasnuje se v zgledih. — Vera, da je prava, mora biti živa t. j. kazati se v življenji; ljubezen, da je prava, biti mora dejanska t. j. razodevati se v dejanji in v resnici, ne samo v besedi ali z jezikom. — „Vi me kličete: Učenik in Gospod! in prav govorite; sem tudi. Zgled pa sem vam dal, da ravno tako, kakor sem jaz vam storil, tudi vi storite. Ako to veste, blagor vam bo, če boste to storili.“ —

Po teh in takih pravilih je ravnal Nečasnik svoj uk in svoje veléve. Bil je tako zgled v posnemanje sploh vsem, učiteljem in učencem. Vzlasti znamenita mi je bila njegova prostost in svoboda, njegova posebna samo-

stojnost. Bil je vsakemu službenj, nikomur pa suženj. To je kazal vsem, posebej svoji gospej priporočal malo pred smrtjo:

„Ohrani si samostojnost; ta je veliko vredna; po njej si ohraniš zadovoljnost tudi v nesreči.“

Popolnoma sam je stal Nečasnik od konca med učitelji v Ljubljani, sicer nad vsemi, ki pa neznanemu niso bili vdani, nekteri bili so mu celo nasprotni; vendar ni moledval, naj se mu zaupa, kajti zaupanje mora se zaslužiti; tudi ni koledval pri posameznih, češ, pobratimo se, kakor počenjajo marsikteri likarji sedanji. O pirovanji ali v gostéh res ne preséda tako pobratimstvo; jako žali pa se po njem dostojnost o vnamarnem ali napačnem službovanji, o slovesnih prilikah, proti predstojniku vpricho podložnikov itd. „Priateljsko tikanje med stariši in otroci je greh, kateri za vselej razdere spoštovanje do starišev — očeta in matere, in kaj dostikrat vzrokuje tudi druge žalostne nasledke“, trdi dokaj sloveč učitelj (J. Schmid. Kat. hom. Repertor. IV, 3.).

nižnega stanja srednje države. Narodi Avstrije se za tako politiko ne bodo zahvaljevali, in vnanje države se nam uže posmehujejo. Zavaljo tega bi se moralo tukaj izpovedati, da ni cela zbornica volje potrditi izjavo, katero je en del njenih udov prenašeno podpisal. S tem večjim zadostenjem pozdravljam jaz odgovor ministerski. Bila je dobra moževska beseda, ki se je tu zapisala. Mi vsi želimo miru, mir je dragoceno blago, in gorje onemu, ki ga lahkomiselno žrtvuje; ali še višje dragocenosti ima ljudstvo, to je njegova čast, in zavest, da ne ostaje za svojimi zgodovinskimi nalogami in da ne žrtvuje velikosti in moči države“.

Potem povdarja, da njegova stranka noče vladi delati zadreg, zahtevaje okupacijo ali aneksijo, in priznava, kako težko je stanje vladino, ki pa slovesno izreka, da hoče skrbeti za čast Avstrije in njen vzhodni položaj, če bi tudi trebalo z vso državno silo vmes seči, s čemur se on zadovoljuje, ter nadaljuje:

„Vendar, jaz želim, da se ta izjava razteguje ne le na prvi del odgovora visoke vlade, temuč tudi na drugi del, na interpelacijo poslanca dr. Fanderlika in tovarišev, če ravno v poslednjem odgovoru obžalujem neko zloglasje, ki se nikakor ne dá opravičiti. Gospodje interpelantje niso od visoke vlade nikake enostranske slovanske politike pričakovali, ampak oni so se zavzeli za ono veliko občno korist, za resnično in trajno popboljšanje žalostne osode kristijanov v vzhodu, torej za ono korist, katero tudi visoka vlada pred očmi ima. In če so pri tem naglašali, da more ta korist kolikor mogoče še živejši biti pri tistih, ktere ne le enaka vera, temuč tudi enaka narodnost z onimi nesrečniki veže, tako jaz mislim, da ima to tako naraven in spoštovanja vreden čut za podlago, da ni bilo ni najmanjšega vzroka za ono nervozno razdraženo izjavo, da vlada ne potrebuje nobenega opravičevanja ali motiviranja po posebnih plemenskih sorodstvih. Če pa se ne gleda na te, kakor se mi zdi, ne dovolj preišljene stavke, moremo s polnim zadostenjem pozdravljati, če visoka vlada s tako odločnostjo izreka, da ne dela politike po narodnostih, če ono strankarsko znamenje vsaj v vnanjej politiki odloži, katero si je lani na konci sesije tako demonstrativno in nesrečno na prsi pripela. (Pohvala na desni.)

Vlada, gospoda moja, pač res ni poklicana, da posluje v imenu jednega naroda; njen nalog je, da varuje enakomerno ko-

risti vseh narodov, in ta nalog se omejuje le toliko, kolikor celota in skupnost zahteva. To je temelj, ki smo ga od nekdaj za svojega proglašali, za kterega smo se vedno potegovali. Zahvaljujemo se vladi, da se je v tako resni uri k temu geslu priznala, mi se jej tem bolj zahvaljujemo, ker nas je naša lastna izkušnja dovolj učila, da je treba vendar necega moraličnega poguma, da se v tej zbornici to geslo izpoveduje. — Jaz moram visoko vlado samo prositi, naj to načelo v prihodnjich kakor v vnanjej tako tudi v notranjej politiki pred očmi ima. Ona bode ono dragoceno blago, ki ga hočemo najprej v vnanjej politiki doseči, tudi v notranjem zagotovila, in Avstrija bode imela še prav gotovo srečnejše dni.“

H koncu svojega govora Hohenwart dokazuje, da državni zbor po ustavi, katero ravno ustavoverci tako povzdigujejo, niti pravice nima o vnanjej politiki določevati.

Kaj bo iz premirja?

Premirje se sklepa navadno, kedar je en vojskujoč del, ali pa če sta oba tako vpehana, da na daljno vojskovanje ni več misliti. Zato se smatra premirje navadno kot začetek miru. Drugače je v ljutih bojih, kjer si stojita nasproti dva nespravljiva sovražnika, ki sta oba namenjena drug drugemu vničiti popolnoma. Taka dva sovražnika sta Turek in Srb. Če ona dva skleneta premirje, tedaj to ne pomeni drugzega, ko da si bosta nekoliko odpočila, in potem zgrabila se zopet z novimi močmi. Vse kaže na to, da iz tega premirja ne bode miru. Srbija še davno ni vničena, kakor bi prijatelji turški radi, in kakor so po svetu raztrobili. Ravno sedaj se je sklicala skupaj rezerva, ki bojša šteje 100.000 mož. Mi se tej visoki številki čudimo, ker je vendar že prej nad 100.000 Srbov v vrsti stalo; nemogoče pa ni, kajti če Črnagora s 130.000 prebivalci postavi 25.000 mož, zakaj bi Srbija, ki ima 1.300.000 prebivalcev, ne mogla postaviti 250.000 mož? Na dalje hoče Garibaldijev svak pripeljati z Italije 15.000 prostovoljcev. Ruski dobrovoljci še vedno dohajajo. Vsi glasovi iz Rusije dopovedujejo o velikih pripravah za vojsko; ogledujejo in oborožujejo se mesta in trdnjave na črnem morji, proti turški meji itd. Tudi je vlada prepovedala konje izvaževati. V Rusiji nihče ne dvomi, da bo vojska. Ravno tako se poroča iz Rumunije, da se deželica oborožuje na nos na vrat. Je le zopet

100.000 mož nove pomoči za Srbe in kristijane sploh. Da bodo pritiskali tudi Grki, o tem se ne dá več dvomiti. Tako vsa znamenja kažejo, da je bila srbsko-turška vojska le vvod veliko večih bojov, v kterih se bo osoda Turčije ko- nečno rešila.

Nastati pa zna vprašanje, zakaj je potem Turčija privolila v premirje, in zakaj ni porabila svoje zmage nad Srbi, da bi jih bila popolnoma vničila? Je li to prevara Turčije, da se jej zmaga izvije iz rok in obljubi mir v podobi premirja, iz kterega pa le še večji boj nastane? Ni dvombe, da bodo turkoljubni časniki reč tako tolmačili. Pa temu ni tako; Turčija vé, da do miru ne more priti; zakaj ona pozná, in vsak otrok vé, kaj Rusija hoče, namreč osvobodjenje Jugoslovanov, in sicer najmanj tako, da ostanejo vazali porte; to pa se porti le dovoli, ako ona mirnim potom vse to dovoli in vvesti dá; ako bi se pa ona z mečem branila, se bodo kristijani popolnoma osvobodili, Turki pa čez morje vrgli. Ves svet vé, da Rusija to hoče, in tudi Turki to vedó, saj Rusija ne dela skrivnosti, temveč objavila je svoj program celemu svetu, namreč: 1. avtonomija za Bosno, Hercegovino in Bulgarijo, 2. garancije, da se ta avtonomija vvede in ohrani. Od teh tirjatev Rusija ne bo za las odstopila. Nasprotno je pa tudi znano, da Turki kristijanom nikakoršne avtonomije dati nočejo. Turčija tedaj vé, da bo imela vojsko z Rusom, in ona jo tudi hoče. Če je toraj Turčija privolila v premirje, kakor se jej je ukazalo, zamore to le dva vzroka imeti: 1. Ni še za veliki boj z Rusijo pripravljena, in jej dobro prideta ta dva meseca, da si priskrbi novih vojnih sil. Vrhu tega se po zimi nerada bojuje, in bi rajši videla, ko bi se stvar tje do spomladi zavlekla, kakor kaže njena ponudba poluletnega premirja. 2. Glavni vzrok pa je menda, ker Turčija upa, da se bo dala morda v teh dveh mescih z diplomatskim intrigiranjem kaka bolj ugodna situacija napraviti, morda kak zaveznik dobiti, ali celó kaka velika zveza zoper Rusijo osnovati. Kdor se topi, se za vsako bilko prijema, tako tudi še Turčija upa, da jo bo kak čudež rešil iz ruskih krempljev, in v dveh mescih, misli, se zna marsikaj spremeniti. Pa kakor so sedaj razmere, je le malo upanja za Turčijo.

Ko bi bile Anglija in Francija tako močni, kakor nekdaj, potem bi, se ve da, drugače stalo; a tako je rusko-nemško-italijansko-amerikansko-grško-rumunsko-srbska zveza prevelika, presilna moč, tako da ni mogoče alijance

Z vsemi prijazen, z nikomur preprijazen si je Nečásek po svojih delih popolnoma samostojno pridobil potrebuo vdanost ter občno spoštovanje, in učil je potem tako vspešno z besedo in z dejanjem. — Samostojnost naj si ohrani gospod proti služabnikom, učitelj proti učencem, pa tudi proti vnanjim ljudem, posameznim ali strankam, proti gospodarjem, trgovcem, obrtnikom, ali kterim si bodi malikom. Ne bodi presladak, da se kdo s teboj ne posladká. Ne bodi muza proti nižim, nikdar liza proti višim. Mila ti naj bo sveta prostost. Igre in dolgovi pogubljenja so mostovi. Strastna navada težka klada; dobra, lepa navada pak je krepost.

V tem duhu je učil Nečásek tudi šolsko mladino in ker „mladosti svet ozek je, možgani so široki“ — kazal ji je postavo ter veleva določno, kako je izvrševati. — „Najboljša postave razlaga je vzgled. Kdor tega vidi, ima koj um in razum in ne potrebuje nobenega pojasnovanja. Videti se pravi tu naučiti se“ (Hevenesi). — Beda je veda,

dokler znanja ne poživlja dejanje. To mu je bilo vzlasti v čišlih, in kar je veleva drugim, je tudi sam spolnoval. — Prepoveduje se dijakom tobak piti javno, odsvetuje pušiti ga tajno. — „Nikar tudi mi ne kadimo očitno, vzlasti po učilišču“, kajti učilišče je svetišče, in hramina Vilinska nikdar postati ne sme vojarna ali tovarna, razgovarjali smo se nekdaj za Nečáská v posebni družbici učitelji; kar oponosi neki profesor: „Quod licet Jovi, non licet bovi“. — „Sed a bove majori discit arare minor“ — popravi mu koj učitelj starejši, in — tako je.

„Dela starišev so bukve, iz kterih se učijo otroci“ — piše sv. Jovan Zlatoust, in po dejanji učiteljev in gojiteljev ravna se tolikrat učenci in gojenci. Vladati so tudi k samostojnosti mladenči ne da hočejo postati, temuč da v resnici postanejo prosti, in da svobodno spolnujejo v življenji, kar so po gotovih velévah spolnovali še učenci. — Kakor mati polagoma popušča dete, kedar ima vzhoditi, kakor oče sina, kedar ima sam svoj biti; tako

naj učitelj iz podložnosti, v kteri živi, popušča učenca k svobodnosti, da se skoro ne zna, kakor se spreminjajo med seboj v mavrici barve, uči Fenelon. V tem oziru ni bila neslana poprejšnja vredba, da so tikali se dijaki v nižih šolah latinskih, vikali se v srednjih, gospodje nazivali v viših, ter tako tudi po vnanje priraščali k spodobni samostojnosti.

„Za menoj!“ kliče junaški vojvoda, in navdušeni gredo vojaci za njim v boj. Srečni dijaki, kterim voditelj je blag učitelj, jak v besedi in v dejanji. Nesrečni, kterim jak je le v besedi, če tudi učeni in medeni; krinko zapazijo, krinko nataknejo. Nesrečni pa nad vse, kterim je gojitelj sam zločest, ter jih v dvomnih zadevah, v razburjenih dobah, v mladostnem ognji vžgati zna, da strastno popustijo dolžnosti in prapor svoj pravi ter govorijo in počenjajo, kakor na pr.

Deverú.

Gospod moj, za hudiča!

Jaz delam po izgledu tvojem, ako Slepac si ti, zakaj bi jaz ne bil.

skupaj spraviti, ki bi tej kos bila, in če bi vse kralje in kraljiče po Aziji, Afriki in Ameriki skupaj zbobnali.

† Antonelli. — † Veith.

Katoliški svet je te dni zgubil dva jako slavna moža; v Rimu je umrl 6. t. m. papežev državni tajnik kardinal Antonelli, ki je že dalj časa bolehal, na Dunaju pa ravno tisti dan v visoki starosti sloveči pridigar kanonik Veith. —

Antonelli se je rodil 2. aprila 1806 v Soninu na meji neapolitanski; svoje študije je dovršil v Rimu, ter že zgodaj zbudil pozornost papeža Gregorija XVI., ki je bistrega in od Boga nenavadno obdarovanega mladenčca odločil za državno službo. Nekaj časa je po raznih okrajih posloval kot delegat, l. 1841 pa je bil imenovan za državnega podtajnika pri ministerstvu notranjih zadev, l. 1844 za drugega načelnika pri denarnem ministerstvu, l. 1847 pa za denarnega ministra. Ravno tisto leto (11. junija) so ga papež Pij IX., pri katerem je vžival ravno tako zaupanje, kakor pri njihovem spredniku, imenovali za kardinala, in prihodnje leto postal je načelnik ministerstva, čez dve leti pa državni tajnik ali višji vodja vseh državnih zadev, ktero službo je zvesto opravljal do smrti. Sv. očetu je bil z otročjo ljubeznijo vdan ter je službo svojo opravljal z nenavadno previdnostjo in bistroumnostjo. Zato bodo papež zgubo svojega zvestega in spretnega služabnika hudo pogrešali, a upamo, da Bog, ki jih je tolažil in vtrjeval v dosedanjih britkostih, jim bo dal moč voljno prenesti tudi ta vdarec, ki jih je na stare dni zadel. —

Kanonik Veith, ki je skoraj ob enem na Dunaju umrl, rodil se je pa 19. julija 1788 v Kutnemplanu na Češkem od judovskih starišev. Gimnazijo je dovršil v Pelznu, potem je v Pragi študiral modroslovje in zdravilstvo, za doktorja pa je bil l. 1812 promoviran na Dunaji, kjer je dobil ob enem službo zdravnika na živinozdravniški šoli. Ko je prejel sv. krst, začel je l. 1818 študirati teologijo, in je stopil v red redemptoristov; l. 1830 postal je svetovni duhovnik in se je odlikoval kot pridigar najprvo v cerkvi na dvoru, potem pa do l. 1845 v škofijski cerkvi sv. Štefana, kjer so se pri njegovih dukovitih pridigah zbirali najbolj olitani stanovni dunajski. L. 1871 obhajal je svojo zlato mašo in je bil pri tej priliki imenovan za častnega meščana dunajskega. Brezštevilni in izvrstni spisi njegovi so znani ne samo du-

Makdonald.

Mi ne premišljamo, to reč je tvoja.
Ti si poveljnik, ti nam ukazuješ,
Za teboj pojdemo i da nas v pekel
Popelješ!

Pač res, v pekel, ki ga peče že tukaj, pripelje voje svoje tak voditelj. Človek, vzlasti mlad človek je posnemajoča stvar, in vse stori izgled v mnogih prilikah. — Groza pregroza, ko bi o kterih učiteljih se moglo reči: „Poslušajte jih, ne glejte jih; kar vam porekó, storite; po njih delih pa nikar ne ravnajte!“ — Nekdaj so učili bolj v zgledih — v dejanjih, sedaj pa učijo bolj v slovih — z besedo; toraj prihaja nam manj sadú, toži o sedanjem prebrisanem času Hergenröther. — Ker nas Bog ne bo sodil po našem znanju, temuč po našem dejanju; je prav tedaj Nečúsek učil in veléval mladosti krepstne navade, svest si, da človeka pozneje v viharjih življenja tolikrat

Le jasni zakon v mejah ga derži
I sled globoko vtianjenih navad.

(Cf. Jezičnik XIII. str. 11—13.)

hovnikom, ampak tudi drugim izobraženim stanovom in bodo ostali njegov najlepši spominek „aere perennius“.

Politični pregled.

V Ljubljani, 8. novembra.

Avstrijske dežele.

Cesarica se je bila 6. t. m. zvečer ob ¾7. uri pripeljala v Prago ter obiskala cesarico Marijo Ano, ob 8. uri pa se je zopet vrnila v Gödöllö.

V državnem zboru so 6. t. m. nadaljevali obravnavo o vzhodnem vprašanju. Govorili so dr. Vošnjak, Fanderlik, Menger, Oppenheimer. Schürer je predlagal konec razprave. Predsednik je nasvetoval, da naj se voli en glaven govornik. Lienbacher je temu oporekal, ker glavni govornik govori v imenu vseh somiselnih tovaršev; če bi se pa volil govornik iz nasprotne stranke, ne more govoriti tudi v imenu njegove stranke, Ko večina sklene, da se voli le en govornik. Poljaki zapuste zbornico. Herman nasvetuje tedaj, da naj se voli še en govornik, kar se tudi sprejme. Izvoljena sta bila dr. Herbst in Greuter, ki sta govorila včeraj.

V hrvatskem saboru so 6. t. m. obravnavali državni proračun. Sasič je govoril proti predlogu, Antolek in Derenčin pa za predlog, ki je bil z veliko večino sprejet.

Vnanje države.

Z bojišča se poroča, da Srbi in Turki so obdržali kraje, ki so jih 1. t. m. v lasti imeli. Srbom tedaj ostane Deligrad in Kruševac. Med premirjem se bode vojna primernejše organizirala.

Knez črnogorski je večino vojne razpustil in tudi vjete Turke poslal domu. Dasi je v deželi veliko pomanjkanje, ker ni bilo ljudi, da bi bili polje obdelovali, jim je vendar dal potrebnega živeža na pot.

V Rimu opravilo umrlega državnega tajnika Antonellija začasno opravlja dosedanj podtajnik mogr. Vanutelli. Antonelli je svoje dragocenosti volil Vatikanu. Tudi kardinal Patrizzi je za smert bolan.

V Moskovi so porotniki obsodili bankirja Strousberga in zatoženca njegova Landaua, Poljanskega in Schumacherja. Drugi udje opravičnega sveta, ki so trgovskega stanu, so bili nekrive spoznani.

Izvirni dopisi.

Z Gorenjskega, 7. novembra. (O zgodovini cerkvá in fará kranjskih.) Že zdavnej so izobraženi možje vseh narodov v tem enih misli, da vsak omikani človek mora vsaj nekoliko vedeti iz občne zgodovine, znana pa da mu mora biti posebno domača. Najnovejša Dimičeva zgodovina kranjske vstreza v političnem in kulturnem obziru današnjim terjatvam, manj pa ponuja o cerkvenih razmerah, zlasti o zgodovini cerkvá in fará na Kranjskem. Pa kako bi to? Saj se je razun Hicingerjevega spisa v Klunovem arhivu: Kirchliche Eintheilung Kraains seit der ersten Einführung des Christenthums bis zur Gegenwart str. 76—120, in nekaj malega v „Zlatem veku“ ter manjših doneskov raztresenih po raznih knjigah in časopisih, za to prav malo storilo in preiskovalo. Gradivo leži pokopano v zaprašenih arhivih.

Pred dvema leti sem v „Slovencu“ opozoril merodajne kroge, da je v furlanskih mestih, zlasti v Vidmu, kamor je po večem prišel arhiv oglejskih očakov, premnogo materijala

za cerkveno zgodovino kranjsko. Nasvet, koga tje poslati, da dvigne zakopani zaklad, ni našel odziva niti pri duhovski niti deželski gosposki. Kar se pa ni zgodilo tedaj, zgodi se morebiti vendar le kedaj. Bližej pa so nam arhivi kranjskih fará, a kdo more in sme vse pretakniti? In vendar je to na vsak način potrebno, ako hočemo sestaviti že večkrat omenjeno zgodovino. V to svrhu je najkrajša pot, da farni predstojniki sami pregledajo listine in pisma, ki jih hranijo, sami pregledajo cerkvene bukve ali matrike, sestavijo po njih vrsto župnikov, zapišejo važnejše zgodbe svojih cerkva, zabilježijo znamenitosti, ki jih najdejo v cerkvi, farovžu itd., grobne spominjke, arheologiško znamenite reči in cerkveno orodje in opravo. Tu in tam že imajo take kronike, ki jih je le treba še enkrat primeriti z originali, iz kterih so spisane, če se ni vrnila morebiti kaka pomota, potem pa kar prepisati, toda brez notic, ki so vzete iz knjig, kakor iz Valvazorja, Schönlebena, Hoffa, ki niso vselej zanesljive. V nekterih mesecih bi bilo ogromno gradivo skupaj. Dobro bi bilo, da bi se pri duhovnih konferencah govorilo tudi o tej reči in knezoškofijski orđinarijat, ki je farnim predstojništvom priporočil podpirati konservatorja centralne komisije za ohranjenje zgodovinskih spominjkov, g. Alf. Müllnerja, in na njegova na posebnih polah sestavljena vprašanja pismeno odgovarjati, prositi, da naj farnim predstojnikom naroči, vse gori omenjene njihovo faro zadevajoče reči po kakem trdnem načrtu spisati in te spise v določenem času poslati prečastitemu knezoškofijstvu, ki naj potem skrbi, da kak sposoben človek gradivo priredi za tisk itd., bodi si za posebno knjigo ali kot dodatek k duhovskemu šematizmu. Slišimo, da pri konferenciji dekanije kamniške se bo ta reč sprožila, ki naj bi se pa, kakor smo rekli, v pretres vzela tudi drugej.

Iz spodnje Idrije, 2. novembra. (Konec) Komur kraj ni znan, kjer se ima nova cesta delati, se bo čudil, da je to delo cenjeno na 75000 glđ., nam pa, ki te kraje dobro poznamo, se nič čudno ne dozdeva, to pa rečemo, da bi se na pol manj denarja porabilo, če bi se cesta tako delala, kakor cesta po Zali. Cerkevska nova cesta se lahko tako izpelje, da ne bo prav nič klančkov imela, da bode voznik, kar z dvema konjema do Godoviča pripelje, naprej do Cerkna z enim konjem lahko peljal. Najprvo naj bi se stara cesta pri Liker-ju za Idrijo predstavila v novo cesto za mlinom do grape barvarjeve (firbarjeve), kakor sem bil že deželnemu odboru v Ljubljani 30. julija 1873 št. 464 naznanil, ko sem kot cestni načelnik večkrat videl, koliko vprežena živina v klančku pod Likerično hišo trpi, kako jo nespametni vozniki pretepajo, ker ne more naprej speljati; če bi bil ta kos predelan, potem bi lepa cesta peljala v Idrijo. Od Idrije naj bi se od fabrike po solnčnem kraju naprej naredila nova cesta, ki bi se lahko enako ravno delala, da bi nič klancev ne imela, in bi se prihranila še mosta čez Idrijo; tudi bi bila po zimi pred plazovi veliko varnejša in veliko manj plazov bi bilo odkidati, kakor zdaj, ko jih je od mosta pri Marofu do Idrije 126 sežnjev na dolgo odkidati, od mosta do spodnje Idrije pa 207 sežnjev, na solnčnem kraju bi jih bilo okoli 300 sežnjev, tedaj 303 sežnje manj. Že zdaj se je na ti cesti več nesreč prigodilo, ker je sneg ljudi zasul. Pred nekterimi leti je vrgel plaz moža pod cesto in zasul, to je videla krčmarica M. Ž. in šla v izbo pivcem povedat, ki so ga šli odkopat, da se ni bil vdušil; po

letu pa ravno tega moža žandarji iz Žirov priženo, kjer je bil koš mesa vkradel; krčmarica spoznavši ga, mu reče: Ko bi bila vedela, da si tak človek, bi ne bila ljudi klicala, da so te spod snega izkopali. Pretečeno zimo se je potrebovalo 261 delavcev, da so sneg ali plazove prekidali od Idrije do Fare, pa je vendar cesta še tri tedne za vožnjo bila zaprta. Kadar so hudi plazovi, ne more nobeden po stari cesti od mosta naprej proti Fari, in delavci, rudarji morajo čez most na to stran iti, če hočejo do Fare domu priti, ker po tem kraju od mosta do Fare ni plazov. Če bi se tedaj od Idrije do Fare ceste na novo ne delale, bi bila pa vendar od mosta do Fare po solučni strani nar bolj pripravna in varna, bi prav nič plazov ne imela, in bi tudi pri veliki Idrijci nič pod vodo ne prišla, ki po stari cesti v treh krajih kakih 130 sez-njev na dolgo teče. V letu 1868 je 6. januarja plaz voznika in konja, ko je od Fare dva ducarja peljal, pod cesto v vodo vrgel, in sta oba utonila; enega ducarja pa je pri vodi zasulo, vendar le toliko, da se je sam iz snega spravil in na pomoč klical, da je ljudstvo od Fare in Idrije skupaj prišlo, da so sneg prekopali in čez 3 ure drugzega skoraj že mrtvega ducarja iz snega izlekli, in le s pomočjo zdravnikovo se je posrečilo, da je v dveh urah spregovoril in naposled ozdravil.

Prav bi tedaj bilo, da bi se nova cesta delala, pa večkrat in prav dobro pregledala, da bi se tako izpeljala proti Cerknemu za vodo Idrijco, da bi prav nič klancev ne bilo; naj se ne gleda na prijatelje, da bi se delala memo njihovih hiš; prijatelji bomo šli pod zeleno odejo, cesta pa bo ostala, dokler Idrija in Cerkno.

Naj še pristavim, da je tudi med njivami na Marofu že več vozov in živali pod škarpo padlo, in tudi več ljudi, katerih so si nekteri kaj polomili, trije pa celo umrli.

Z Gorenje Pivke, 7. nov. Vseh svetnikov dan me je peljala pot ali marveč gnalo me je na pokopališče nad farno vasjo Knežak. Tu obstojim pred gomilo, na kateri mi kratke vrstice naznanijo, da tu počiva Miroslav Vilhar. Kaj? Slovenski pesnik Miroslav Vilhar počiva tu? — se vprašam. Tacega moža gomilo bi bil iskal pod ponosnim spominkom, vrednim mnogobrojnega naroda slovenskega, ki mora častiti tudi svoje može, pesnike, pisatelje, voditelje, ako hoče biti časten sam. Kdo ne pozna Miroslava Vilharja! Naj gre v doline, naj gre v goré, povsod mu pesmi njegove na uho doné; ni je tudi čitalnice na Slovenskem, na ktere odru bi ne bilo že slišati Vilharjevih poslovenjenih in izvernih burk.

Dalje Vilhar slovi kot ustanovnik političnega tednika „Naprej“, kateri mu je pa vrh materijelne zgube naklonil šest tednov zapora na Žabjeku. On je bil med slovenskimi častnikarji prvi, ki je zavoljo svojega prepričanja moral v zapor. Pa tudi za drugi trud na narodnem polji mu je bila plača le nehvaležnost in materijelna zguba. Jaz vem iz gotovega vira, da ga je n. pr. ena sama volitev slovenskih poslancev v Postojni stala čez 200 gl. Sploh pa presega to, kar je žrtvoval za narod, kateremu je bil z dušo in telesom vdan, več tisučev, a on ni imel, pa tudi za to ni iskal nobene plače. Pač pa je doživel mnogo britkosti, in po izdatnih žrtvah za narodno reč je tudi rodovina njegova trpela veliko materijalno škodo.

Tak mož more imeti spominek, ki bo pričal, kako spoštuje narod svoje slavne može.

Napravimo mu ga tedaj skupno, vsak naj daruje po svoji zmožnosti, da bo na pokopališči vrh Knežaka stalo tudi znamenje slovanske slave.)*

Domače novice.

V Ljubljani, 9. novembra.

(Obrist vitez Leo Schauer), novo imenovani brigadni poveljnik je 7. t. m. došel v Ljubljano.

(Nova tružica za pisma) je bila 4. t. m. nabita na dverišči ljubljanske pošte. Namen ima, sprejemati pisma še tudi potem, ko je pisna pošta sklenjena, v vozove, ki pošto vozijo na kolodvor. Tu se tedaj pisma morejo vlagati do tje, ko se odpelje poštni voz na kolodvor. Hvale vredna naprava, kajti do zdaj je moral tisti, kdor je pisno pošto zamudil, nesti ali poslati svoje pismo na kolodvor, čeravno je poštni voz še na dverišči ostal.

(Mestna godba) je objavila račun za prvo leto, t. j. za čas od 1. nov. 1875 do 31. okt. 1876. Dohodki in stroški znašajo nad 4000 gl., in godba vsak mesec potrebuje 800 gl. Treba bode tedaj še obilnejše podpore, če hoče mesto ohraniti z velikimi žrtvami ustanovljeno lastno godbo.

(Slovensko gledališče.) Jutri 10. t. m. bo druga letošnja predstava z igro „Cigani“, v kateri je tudi mnogo petja.

(Vstrelil) se je zopet prostak našega domačega polka Khun v kosarni. To je že tretji tak primerljaj v kratkem času. Ali nimajo ti samomorci morda kacega drugzega vzroka, ker se mnogo govori o prenapeti ostriosti nekterih častnikov?

(Prvi sneg) smo videli v Ljubljani 7. t. m., pobelil je strehe, zemlje pa se ni posebno prijel. Tudi včeraj se je nekoliko vsiloval, pa večidel tudi sproti kopnel.

Razne reči.

— Slavni Franjo Krežma napravi danes v Zagrebu koncert s prav zanimivim programom. Razun sestre njegove, gospodične Ane Krežmave, bode sodelovala tudi gospodična Luiza Ormeny-eva.

— Moroviška občina na Kočevskem je volila Jurija Košel-a za župana, Janeza Logarja in Jožefa Mihiča pa za svetovalca.

— Kaj pomeni beseda paša? Beseda ta je zložena iz dveh perzijskih: Pai Šah t. j. noga Šahova. To je ostanek prestare državne vravnave po Ksenofortu. Po njem je kralj Cir svoje vradnike imenoval za svoje noge, roke, svoje oči in ušesa. Oskrbniki notranjega reda so se zvali oči, tajni poizvedovavci ušesa, davkov pobiravci roke, borci ali pešci noge, sodniki kot postave jezdecu izvrševalci pa jeziki pravice. Po peterih občutkih človekovih so najlože predpredstavljali si naša ministerstva vede ali nauka, notranje vprave, vojske, denarstva in pravosodja. Poslednji ostanek nekdanjega izrazoslovja jutrovskega za najviše državne službe je paša, kateri je kot namestnik ali vezir — „noga kraljeva“. (Našinec VIII, 129.) Kako so pač oči in ušesa, kako grozne sim ter tje roke in noge po novejših državah evropskih!

— „The Gresham“. G. Valentin Zeschko, glavni zastopnik Greshamov, poslal nam je k dopisu iz litijskega okraja v št. 125

*) Vredništvo „Slovenca“ se strinja popolnem s tem dopisom in v njem izrečeno prošnjo, ter prosi domoljube darov, ktere bo v ta namen obrnilo, darovalcev imena pa objavljajo.

„Sl.“ pojasnilo, katero radi priobčimo, da se ne podere zaupanje tistim, ki so pri omenjenem društvu zavarovani. Zavarovanje na življenje deli se v dva glavna oddelka, da namreč zavarovanec dobi svoto denarjev, kadar doživi določeno starost, ali pa da se ta svota po njegovi smrti izplača njegovim dedičem. To je v pravem pomenu zavarovanje na življenje in gotovo koristno za slehernega, ki na ta način svojo družino, sorodovnike itd. obvaruje revščine in pomanjkanja. To zavarovanje se zlasti na Angleškem jako pogosto med najbogatejšimi kakor tudi najrevnejšimi ljudmi nahaja. Zavarovanje za določeno starost ima le za tiste nekak pomen, ki sami zase živé in jim po smrti ni treba za nikogar skrbeti. To zavarovanje pa je jako podobno hranilnicam, od katerih se razločuje le v tem, da je zavarovanec primoran vsako leto toliko in toliko vložiti, da si za starost nekoliko prihrani, kar zavarovanju morda še prednost daje pred hranilnicami. Obresti so skoraj enake kakor obresti v hranilnici vloženi denarjev, ker mora pošteno društvo denarje varno naložiti, ne pa ž njimi špekulirati, da bi večji dobiček dajali. Po teh splošnih opazkah podamo pojasnilo k dopisu, ki bode g. dopisniku pokazalo pravo pot. Znano je, da ima vsako društvo več ali manj agentov; Gresham, ki je razširjen po celem svetu, jih ima silno veliko, da širijo zavarovanje. Tudi to se zamore pri vsakem društvu zgoditi, da je med dobrimi agenti tudi nekaj nezanesljivih, ki jih je treba nadomestiti z drugim boljimi. Taka je bila tudi s prejšnjim glavnim zastopnikom ljubljanskim in tudi nadzornikom, ki sta se morala odstraniti, in ki sta g. dopisniku pri spremenjenju police zaračunila toliko stroškov, da so ti stroški požrli vse obresti vplačanih denarjev. Ti stroški bi bili morali na prvi mah v oči zboti g. St. Š. in če bi bil to naznanil glavnemu vodstvu, bi se mu bila ta škoda gotovo povrnila. Ko je vodstvo zvedelo, kako ravna njeni pooblaščenec ljubljanski, odstavilo ga je nemudoma in glavno zastopništvo izročilo g. Valentinu Zeschko-tu, tovarnarju v Ljubljani, čigar pošteni značaj je po vsej deželi tako znan, da zasluži popolno zaupanje. Za greh prejšnjega zastopništva, za kterege vodstvo ni vedelo, njega ne zadeva nobena krivda. — Kar zadeva razdelitev dobička, se samo po sebi ume, da pri zavarovancih, ki dobé svoto denarjev, ko dosežejo določeno starost, ne more biti tako velik ko pri zavarovancih na slučaj smrti, ker Gresham kot zanesljivo društvo z denarji ne špekulira, ampak jih varno naklada. Pri zavarovancih na smrt pa je dobiček odvisen od tega, ali jih več ali manj umrje, in je dostikrat prav zdaten.

Telegrafične denarne cene 8. novembra.

Papirna renta 63.25 — Srebrna renta 68.20 — 1840letno državno posojilo 112 — — Bankin- akeije 845 — KREDITNE AKCIJE 148.40 — London 122.75 — Srebro 105.90 — Ces. kr. cekini 5.90 20frankov 5.86.

Zahvala.

Moj ranjki mož, g. Ignacij L. Vančura, je bil poldrugo leto pri Greshamu zavarovan. Glavno zastopništvo v Ljubljani — g. Valentin Zeschko — mi je zavarovano svoto nemudoma in natančno brez vseh stroškov izplačalo. Izrekam tedaj javno zahvalo, da bi se društvo še bolj razširjalo in da bi še mnogi na to veliko in zarad poštenosti svoje znano društvo svoje zaupanje stavili.

V Trebovljah, 2. novembra 1876.

Klementina Vančura,
kupčeva vdova.

Natisnili Blaznikovi dediči v Ljubljani.